

Göteborg

Styrsö 114

Brännö

Boplatssområde, ä stå

Inv.nr 49462

Fyndrapporter 1979

113 ?

114 ?

Göteborgs stadsmuseum
Arkeologisk arkivrapport

Nr 1978:4

Ark. Ark. Gbg. Kom.

GÖTEBORGS STADSMUSEI
BIBLIOTEK

RIKSANTIKVARIEÄMBETET OCH
STATENS HISTORISKA MUSEER
Box 5405
114 84 STOCKHOLM

Datum
1980-10-07

Dnr
456/80

200/80

Göteborgs ark. museum
Norra Hamngatan 12
411 14 GÖTEBORG

Till riksantikvarieämbetet och statens historiska museer
har inkommit ²⁴⁴fynd från ark. undersökningar av fornl.
355, 114, 57, 200, 117, 160, 314 och 339

Undersökningen utförd år 1978

Rapport inlämnad 1980

~~Meddelande om Eder möjlighet att begära överlåtelse av
fyndet har översänts~~

Fyndet har/har-ej-begärts av Eder

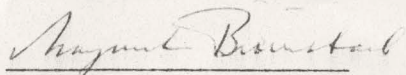
Vid föredragning 1980-10-07 har riksantikvarieämbetet/
statens historiska museer beslutat att statens rätt med av-
seende på ovannämnda fynd enligt 13 § FML överlåtes på
Göteborgs ark. museum

~~Fynden jämte förteckning över dessa kommer att översändas
genom statens historiska museer~~

Göteborgs ark. museum

Enligt 13 § FML kan statens rätt till fynd överlåtas till
museum som för framtiden har att taga erforderlig vård om
föremålet. Mottagaren får icke utan riksantikvarieämbetets
och statens historiska museers medgivande avhända sig fyndet.

RIKSANTIKVARIEÄMBETET

Margareta Biörnstad

STYRSÖ 114 BRÄNNÖ
BOPLATSOMRÅDE, ÄLDRE STENÅLDER

STYRSÖ 114 BRÄNNÖ BOPLATSOMRÅDE, ÄLDRE STENÅLDER

Undersökning av en registrerad fyndplats som visade sig vara ett boplatssområde med minst två boplatser. Bland fynden kan nämnas en skivvya. Arkeologiskt och geologiskt så kan boplatssområdet dateras till äldre stenålder.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Läge: Brännö Sörgård 4:49, Brännö.

Grävningsorsak: VA-ledning.

Grävningstid: 10 maj 1978.

Antal timmar i fält: 8 arkeologtimmar.

Undersökt yta: Inom det 7200 kvm stora området, grävdes 4 st 0,5x0,5 m stora provgrovar. En schakthög genomgicks delvis 50 m lång och 3 m bred samt 1-2 m hög. Dessutom grävdes ett schakt 2 m långt och 2 m brett samt 1,5 m djupt.

Platsledare: Ulf Hultberg.

TOPOGRAFI

(fig 1-4)

Området ligger i ett bergslandskap mitt på Brännö, väster om det s k gärdet. Gärdet är en uppodlad nordsydgående dalgång på östra delen av Brännö, ett område som har odlats under lång tid av befolkningen på ön.

Boplatssområdet består av två olika boplatser. Den ena boplatser A (fig 2 och 3) ligger på en terrass av svall-sediment som omges av höga och branta respektive låga och flacka berg, utom åt söder där boplatser öppnar sig utåt en sluttning. Mitt i denna öppning finns en liten bergknalle, som under den tid av stenåldern då havet stod ca 17 m över nuvarande havsyta måste ha utgjort en liten ö framför den vik där boplatser låg. Nivån över havet vid boplatser A ligger på 17-20 m.

Väster om boplatser A ligger den andra boplatser, boplatser B (fig 2 och 4). Denna boplatser ligger i en västnordvästlig dalgång som sluttar åt ostsydost och som omges av berg på ömse sidor. Åt väster täpptes området till av bergstungor och åt ostsydost öppnade sig samma sluttning som vid boplatser A. Boplatserns nivå över havet är omkring 23 m.

I norra delen av boplatser A finns en rektangulär terrass, 12x10 m (N-S), 0,2 m hög och som är omgiven av 0,5-1,5 m stora stenar. Troligen är det fråga om ett före detta grönsaksland (kålgård).

TIDIGARE FYND

Inom området har tidigare plockats flinta. Fynden har registrerats som: 1 kärna, 1 spån med tillknackning samt 3 st skärvor (GAM inv nr 11792-11794).

ARBETSBESKRIVNING

Undersökningen bestod av en kontroll av ett maskingrävt schakt för VA-ledning.

På *boplats A* fanns rikligt med fynd av flinta i schakthögarna. För att kunna datera bosättningen samlades det in så mycket fynd som möjligt ur högarna. För att om möjligt kunna begränsa boplatsen och för att få grepp om fyndens läge i lagerföljden grävdes 4 provgropar strax norr om schakthögarna.

Boplats B som låg i områdets västra del, i en dalgång, undersöktes genom ett handgrävt schakt (schakt 1, fig 2).

Vid boplats A så kvarligger boplatssområdets norra delar och vid boplats B stora delar av dalgångens östra partier (fig 2). Både boplats A och B kräver vidare undersökning.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

Som det redan påpekats så låg majoriteten av de fynd som insamlades i schakthögarna och fyndens läge i lagerföljden kunde alltså inte iakttas. Det gäller också för schakt 1. Men då fynden i schakthögarna, provgroparna och schakt 1 verkade likartade vad gäller svallning, patinering, material och typ av fynd så kan man med hjälp av provgroparnas lagerföljd och fyndens placering i denna dra vissa slutsatser vad det gäller övriga fynd. Samtliga provgropar utom nr 1 innehöll fynd av flinta. Schakthögen låg intill VA-schaktet (fig 2).

Som exempel på områdets lagerföljd kan provgrop 3 visas:

Skala 1:10

Boplats A Utsträckningen på denna boplats kan sättas till omkring 25x25 m (fig 2).

Lagerföljden visar att överst finns grästorv och matjord. Därunder ligger en stenig grusig sand, ett svallsediment, som i sin övre del är stenigare än för övrigt. Detta svallsediment vilade på en jordart som utgjordes av mo och mjäla och som på djupare nivåer övergick till lera. Liksom den steniga grusiga sanden så kan den moiga och mjäliga jordarten tolkas som ett svallsediment.

Fynden förekom i övre delen av den steniga grusiga sanden, alltså där det fanns rikligast med sten.

Det undre finkornigare svallsedimentet, mon och mjälan, övergick uppåt till det grovkornigare svallsedimentet, stenig grusig sand. Detta är ett typiskt tecken på en fallande havsyta, en s k regressionslagerföljd.

Att den steniga grusiga sanden är extra rik på sten i sin övre del beror på att havsytan vid den postglaciala transgressionen passerat området och att vågorna då sorterat fram stenen. Samtidigt har troligen flintorna blivit svallade och vitpatinerade av havsvattnet. Det innebär alltså att man bott på platsen innan havet steg och täckte området.

En iakttagelse som kan nämnas är att provgrops 1:s organiska lager var brunt och inte svart eller mörkt som matjorden var i området för övrigt.

Denna bruna organiska jordart har tolkats som övre delen i en brunjordsprofil, vilket innebär att det på denna plats under de senaste 12000 åren växt mer lövträd än barrträd. Troligen har det på denna lilla skyddade avsats alltid växt antingen hassel eller andra lövträd som exempelvis ek, ask, alm eller lind.

I områdets norra del fanns det, som tidigare nämnts, en rektangulär terrass.

Provgrop 4 som placerades på terrassen visade en lagerföljd som saknade den steniga grusiga sanden och som istället hade ett 0,35 m tjockt matjordslager som låg direkt på mon och mjälan. Terrassen var troligen en röjd yta som använts till odling, ex grönsaksodling.

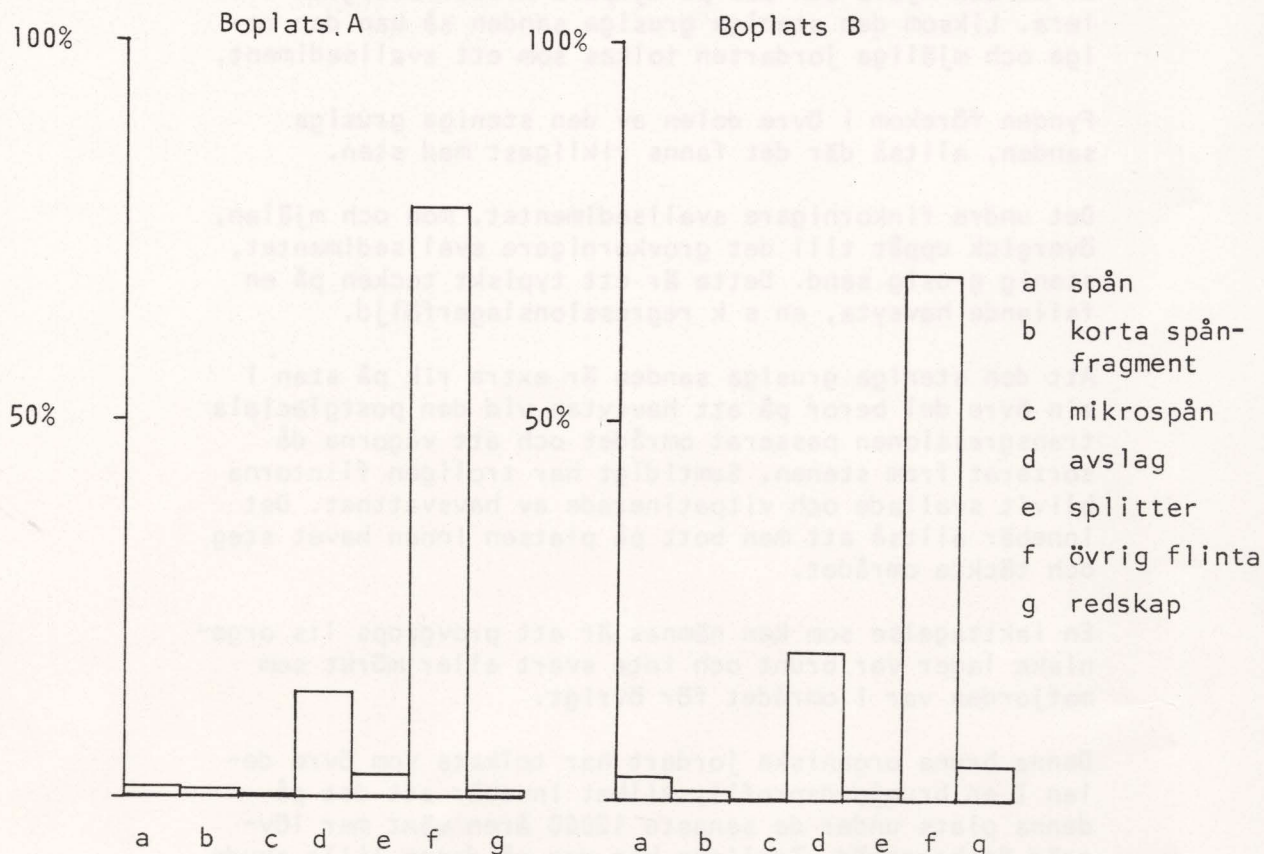
Boplats B Utsträckningen på denna boplats är för närvarande omöjlig att ange men troligen följer den dalgången en bit åt ostsydost (fig 2).

Det schakt som grävdes i boplatsoområdet grävdes för att flytta en vattenservice, vilket innebär att lagerföljden här var omörd och någon lagerföljds beskrivning gick därför ej att göra. På grund av tidsbrist grävdes inte någon provgrop i området utan enbart fynden från schaktet insamlades.

FYNDBESKRIVNING

Fynden sorterade enl Sorteringsschema för flinta (not 2).

Flintan från hela området är klart svallad och vanligen vitpatinerad. Av de ca 1800 flintor som tillvaratogs över hela området fördelar sig materialet på boplats A och B som stapeldiagrammen visar:

Som diagrammen visar är det omkring 3/4 av fyndmaterialet som utgörs av övrig flinta. Därefter är avslagen de mest förekommande. Diagrammen visar att de båda boplatsernas fynd till stor del överensstämmer. De skillnader som finns beror troligen på att den insamlade fyndmängden var olika på de två boplatserna, alltså ett statistiskt fenomen.

På boplats A förekom 1 skivvxa med triangulär form, vitpatinerad. Yxan är bearbetad på smalsidorna med retusch och avspaltningar. En del av cortexytan finns kvar på motsidans mittås. Yxan är troligen något skadad i ena eggänden (fig 5).

Både på boplats A och B dominerar bland redskapen, avslag med retusch. Retuschen är på grund av svallningen, liksom på de retuscherade spånen, svår att iakttaga.

Bland kärnorna finns det flera av typen övrig kärna. Dessutom finns plattformskärna C bland fyndmaterialet (fig 6). Övriga redskap består av flintstycken med retusch.

SAMMANFATTNING OCH DATERING

Undersökningen bestod av en kontroll av ett maskingrävt schakt på Brännö i Göteborgs södra skärgård. Undersökningen tillgick på så vis att fynd plockades från redan uppgrävda schakthögar. Dessutom grävdes 4 provgropar. Inom området avgränsades två boplatser, A och B. Boplatserna A låg på en avsats skyddad av berg och boplatserna B låg i en västnordvästlig dalgång ca 50 m sydväst om boplatserna A (fig 1,2,3 och 4). Fyndmaterialet låg i provgroparna, överst i ett grovt svallsediment. Fynden utgjordes enbart av flinta och var klart svallade. Bland fynden kan nämnas en skivvyxa (fig 5), flera avslag både med och utan retusch samt en plattformskärna C (fig 6). Området har översvämmats av det stigande havet någon gång under den sk postglaciala transgressionen (7300-5200 f Kr not 1), vilket framgår av att fynden var svallade. Boplatsernas datering kan endast anges till äldre stenålder, med tanke på de geologiska förhållandena, fyndet av skivvyxan och den svallade flintan.

Boplatserna A och B är ej slutundersökta.

SUMMARY

The investigation consisted of a check on a mechanically excavated trench on the island of Brännö in the south archipelago of Gothenburg. It was done by collecting finds from already excavated dumps. Four trial-pits were also dug. Two settlements, A and B, were delimited in the area. Settlement A was situated on a plateau sheltered by hills and settlement B in a valley running west-north-west at a distance of c. 50 m to the south-west of settlement A (figs. 1, 2, 3 and 4). The finds were made in the trial-pits, in the upper part of a coarse wave-washed sediment. The finds consisted only of flints and were decidedly wave-washed. They include a flake axe (fig. 5), several waste flakes with or without secondary working and a unipolar core (fig 6). The area was submerged by the rising sea some time during the so called postglacial transgression (7300-5200 B.C., note 1), which is evident from the wave-washed finds. The settlement sites can be roughly dated to the Early Stone Age on the basis of the geological conditions, the flake axe and the wave-washed flints.

The excavation of settlements A and B has not been concluded.

Ulf Hultberg

- NOT 1): Mörner, N. The late quarternary history of the Kattegatt sea and the Swedish west coast.
SGU. SER C Nr 640. Årsbok 63 Nr 3. Stockholm 1969.
- NOT 2): Andersson S., Rex-Svensson K., Wigforss J.
Sorteringsschema för flinta. Fyndrapporter 1978.
Göteborg 1978.

SAMMANFATTNINGSTABELL

FLINTA	St	St
Skivvyxa	Skedskrapa	
Skivmejsel	Kniv	
Kärnyxa	Stickel	
Slipad yxa - Mejsel	Spån med inhak	
A. Spetsnackig	Avslag med inhak	
B. Spetsnackig, förarbete	Spån med retusch	11
C. Tunnackig	Mikrospån med retusch	
D. Tunnackig, förarbete	Avslag med retusch	59
E. Tjocknackig	Kärnborr	
F. Tjocknackig, förarbete	Stycke med tillhuggning	
G. Håleggad	Kombinerat redskap	
H. Håleggad, förarbete	Knacksten	
I. Tunnbladig	Övrigt redskap	4
J. Tunnbladig, förarbete	Plattformskärna	
K. Yxa med utsvängd egg	A. Konisk kärna med en plattform	
L. Yxa med utsvängd egg, förarbete	B. Kölformig kärna med en plattform	
M. Yxa av obestämbart typ	C. Övrig kärna med en plattform	3
N. Yxa av obestämbart typ, förarbete	D. Ensidig kärna med två motstående plattformar	
O. Mejsel	E. Cylindrisk kärna med två motstående plattformar	
P. Mejsel, förarbete	F. Övrig kärna med två el flera plattformar	
Q. Fragment av slipad yxa/mejsel	Bipolär kärna	
R. Avslag av slipad yxa/mejsel	Övrig kärna	10
Mikrolit	Kärnfragment	
A. Lancett	A. Plattformsavslag	
B. Segment	B. Sidofragment	1
C. Trekant	C. Ryggspån	
D. Trapets	Mikrospånkärna	
E. Rektangel	A. Konisk mikrospånkärna med en plattform	
F. Rombisk	B. Handtagskärna med en plattform	
G. Övrig mikrolit	C. Övrig mikrospånkärna med en plattform	
Hullingspets	D. Cylindrisk mikrospånkärna med två plattformar	
Eneggad spets	E. Övrig mikrospånkärna med två plattformar	
Tväreggad spets	F. Fragment av mikrospånkärna	
Tångespets	Mikrostickel	
Spånpilspets med tånge	Spån	37
A. Becker typ A	Korta spånfragment	21
B. Becker typ B	Mikrospån	4
C. Becker typ C	Avslag	283
D. Becker typ D	Splitter	46
Flathuggen spets	Övrig flinta	13262
A. Med tånge	BERGART	
B. Utan tånge	KVARTS	
Borrspets	SKIFFER	
Övrig retuscherad spets	ÖVRIGT	Gr
Dolk		
A. Lomborg typ I		
B. Lomborg typ II		
C. Lomborg typ III		
D. Lomborg typ IV		
E. Lomborg typ V		
F. Lomborg typ VI		
G. Obestämbart typ		
Skära		
Flathugget redskap av obestämd typ		
Eldslagningssten		
Spånskrapa		
A. Enkel		
B. Dubbel		
Rundskrapa		
Avslagsskrapa		
A. Enkel		
B. Dubbel		

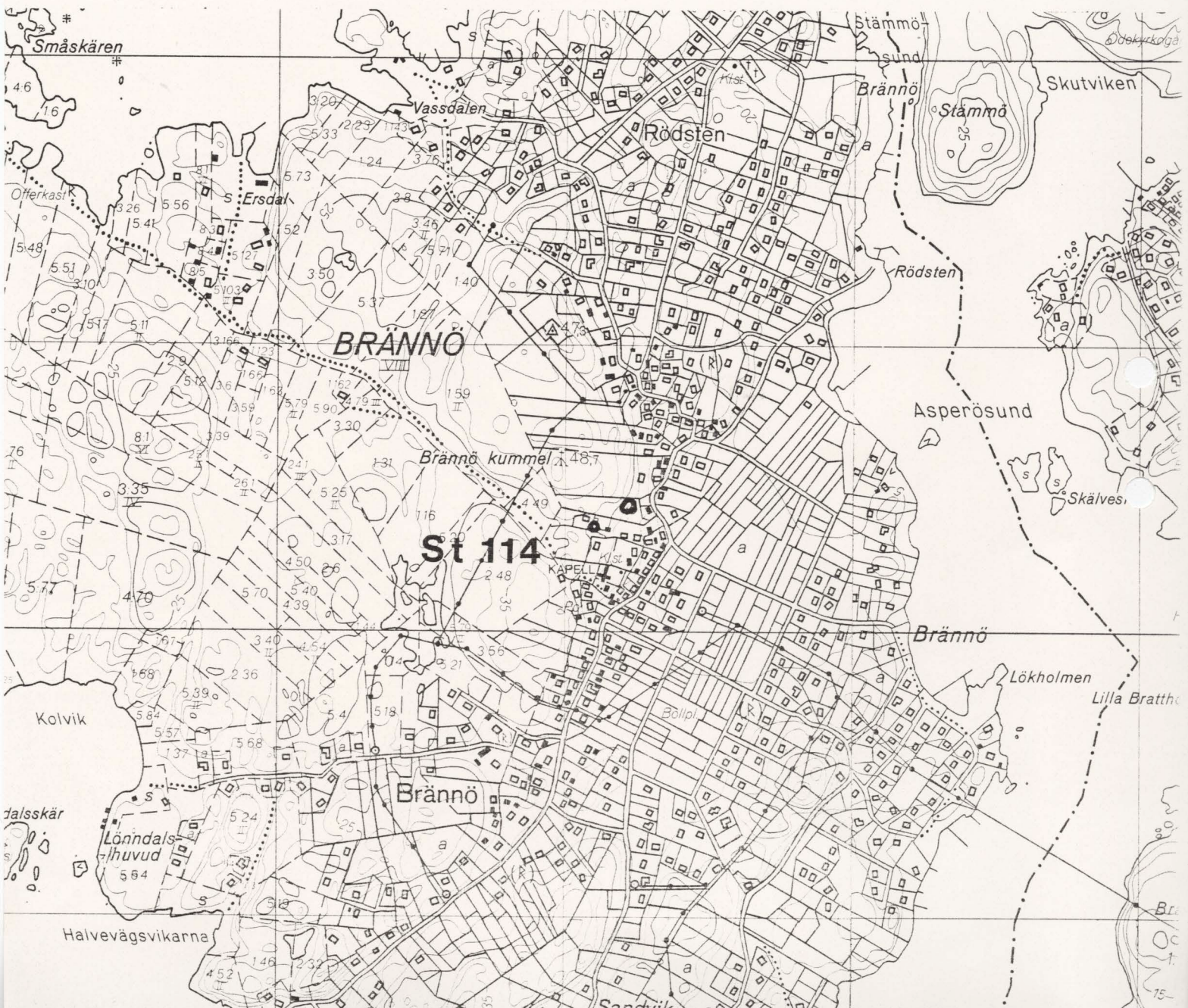
FYNDTABELL

FYNDTABELL

Fynd nr Boplats	Enhet	Spån		Korta spånfr		Mikro spån		Avslag		Splitter		Övrig flinta		Flinta redskap och kärnor			
		st	gr	st	gr	st	gr	st	gr	st	gr	st	gr	art	st	gr	
1	A	Plockat i schakthögar	19	66	15	54	3	1	182	2567	40	7	974	9294	Kärnfragment B	1	15
															Övrig kärna	8	532
															Spån med retusch	10	755
															Plattforms- kärna C	1	66
															Skivvyxa	1	66
															Övrigt redskap	1	23
															Avslag med retusch	41	958
2	A	Ytplockat över hela området	6	19	1	2			28	431			105	1109	Övrig kärna	1	21
															Plattforms- kärna C	2	92
															Avslag med retusch	4	59
															Övrigt redskap	2	27
3	B	Schakt 1	12	51	4	13	1	1	65	778	5	2	229	1965	Övrig kärna	1	55
															Avslag med retusch	14	209
															Spån med retusch	1	3
4	A	Provgrop 2							4	129	1	1	9	262			
5	A	Provgrop 3			1	4			4	23			32	501			
6	A	Provgrop 4											16	131	Övrigt redskap	1	4
Summa			37	136	21	73	4	2	283	3928	46	10	1365	13262		89	

Fig 1
 Ekonomisk karta med undersök-
 ningsområdet markerat.
 Skala 1:10 000
 Översikt. Skala 1:50 000

Economic map showing the
 investigation area.
 Scale 1:10 000
 General view. Scale 1:50 000

St 114 PLAN

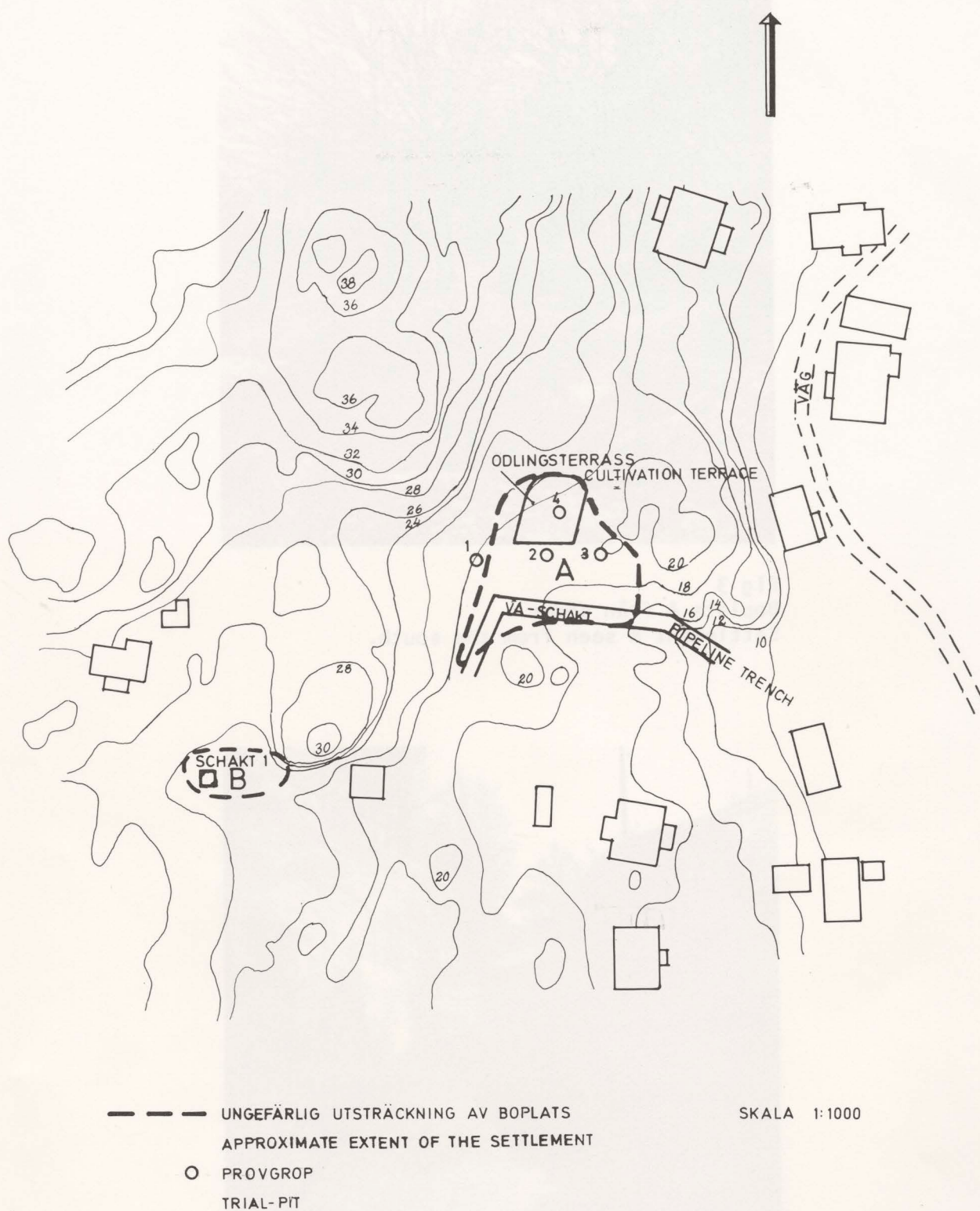
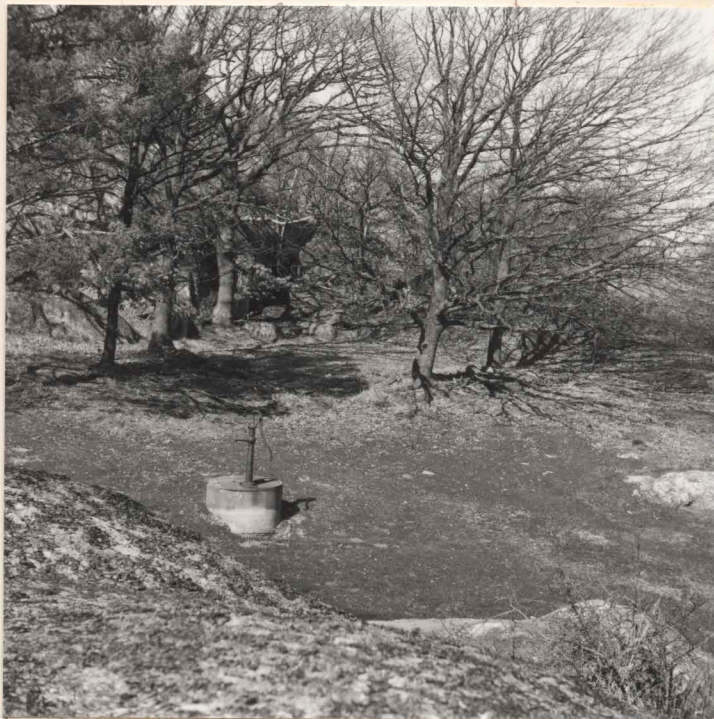
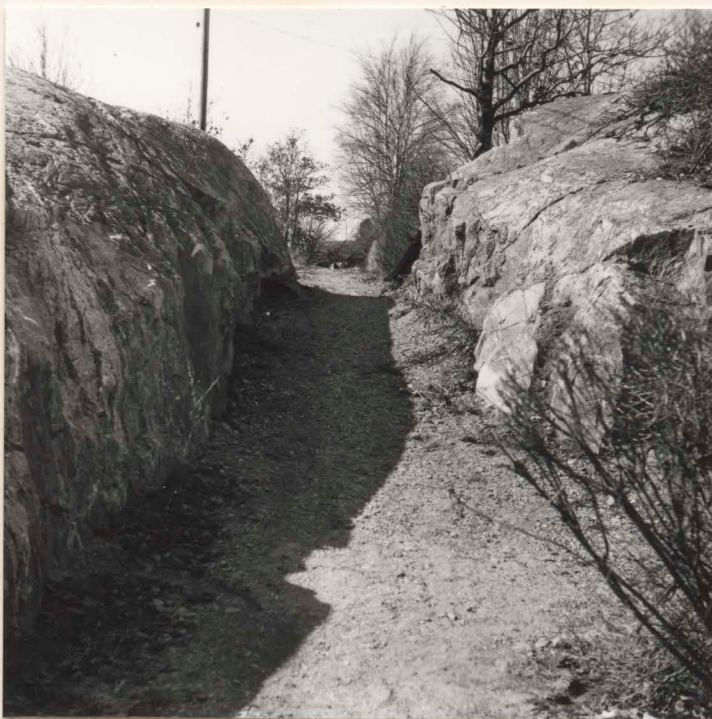

FIG 2

B 9271

Fig 3
Boplats A från söder.
Settlement A seen from the south.

B 9272

Fig 4
Boplats B från ostnordost.
Settlement B seen from the east-north-east.

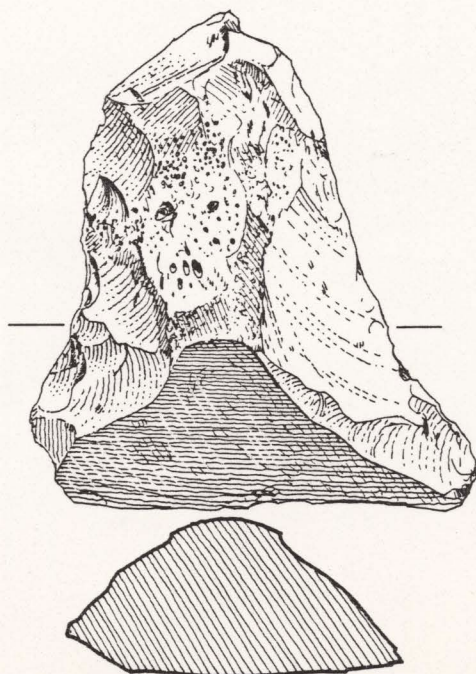

Fig 5

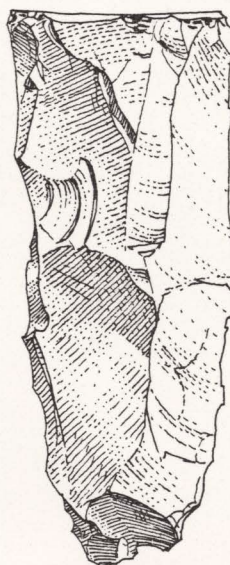

Fig 6

Fig 5 Skivyxa, fynd 1
Flake axe, find 1

Fig 6 Plattformskärna C, fynd 1
Unipolar core C, find 1

Skala 1:1